

Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov.
Issued daily except Saturdays,
Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniki prostori:
2657 South Lawndale Ave.

Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXV. Cena lista je \$6.00 Entered as second-class matter January 16, 1935, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1979. CHICAGO, ILL., PONEDELJEK, 11. JANUARJA (JAN. 11), 1943 Subscription \$6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 6

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Zavezniški letalci mečejo bombe na bežeče japonske ladje

Šest japonskih transportov potopljenih in poškodovanih v bitki pri otoku New Britain. Ruske kolone se vale naprej po dolini ob reki Don proti Rostovu. Moskva osmešila berlinsko poročilo, da se Nemci umičejo s Kavkaza po določenem načrtu. Ameriške in francoske čete okupirale važno mesto v južni Tuniziji po zdrobitvi italijanske vojaške posadke

Zavezniški glavni stan. Avstralska. 11. jan.—Ameriški in avstralski letalci, zasledujoči ostanke japonskega konvoja, ki je pobegnil po tridnevni bitki, ki se je vršila na morju v bližini Leaja, Nova Gvineja, so poškodovali nadaljnji dve japonski ladji, se glasi naznanilo zavezniškega poveljstva. To dostavlja, da so se ameriške in avstralske čete približale Sananda Pointu, Nova Gvineja, v operacijah na kopnem.

General Douglas MacArthur je naznanil, da se general Kenneth N. Walker, poveljnik zavezniških bombnikov, ki so bombardirali Rabaul, japonsko mornarično bazo pri otoku New Britain, 5. januarja, ni vrnil iz čaja. V bitki pri tem otoku, ki je trajala 72 ur, je bilo šest japonskih transportov potopljenih in poškodovanih. Zavezniški letalci so v tej bitki sestrelili tudi 140 japonskih letal.

Vojno poročilo pravi, da je japonska vojaška posadka na južnovzhodni obali Nove Gvineje obkrožena in v nevarnosti uničenja. Ameriške in avstralske čete so večer okupirale vas Takene, ki je oddaljena poldrugo miljo od Sanananda Pointa, kjer je zbrana japonska sila.

Bombe na japonski konvoj so metali ameriški in avstralski bombniki, ki so pobegnil iz bitke, ki se je vršila na južni strani obrežja otoka New Britain. Zadnje poročilo pravi, da zavezniški bombardirajo ostanke japonskega konvoja. Zavezniške izgube v pomorski in letalski bitki z Japonci so malenkostne.

Moskva, 9. jan.— Ruske kolone se vale naprej po dolini ob reki Don v smeri Rostova, kjer se ta reka izliva v Črno morje, in zasedle so nadaljnja mesta in vasi, med temi Zimovniki, ki leži 125 milj južno od Rostova od Stalingrada. Druga armada prodira ob progi kavkaške železnice.

Poveljstvo poroča, da so prvi sovjetski vojaški oddelki dospeli do točke, ki je oddaljena samo 60 milj od Rostova, po okupaciji Strahova. Nemci se umičejo s Kavkaza pod pritiskom ruske ofenzive. Danes jutraj objavljene komunikacije pravi, da so Rusi zasedli deset mest in vasi ob progi železnice Baku-Rostov. Med temi so Georgijevsk, Stepnoje in Zolski.

Ruske čete na kavkaški fronti napadajo bežeče Nemce. V enem napadu so pobile več sto sovražnikov in zaplenile ogromne količine orožja, streliva in drugega bojnega materiala. Rusi se norčujejo iz nemškega udarnega poročila, da se naciji umičejo s Kavkaza po določenem načrtu. Izjavili so, da je Berlin širil slična poročila v teku ruske ofenzive lanske zimo, da prikrije pred ljudstvom resničen položaj armade in izgube.

Na centralni fronti, severozahodno od Moskve, so Rusi konsolidirali svoje pozicije na ozemlju ob Veliki Luki, strateški pomembni mestu, ki je prišlo v njihovo roke. Velika Luka je oddaljena 90 milj od latvijske meje.

Sovjetska letalska sila je aktivna nad vsemi frontami. Ruski letalci so bombardirali nemške oklopne kolone v nekem sektorju kavkaške fronte z bombami, ki so razbile enajst tankov,

150 tovornih avtov z vojaškimi četami vred in utihnilo devet topniških baterij.

Berlin, 9. jan.— Vrhovno poveljstvo pravi, da so nemške čete odbile ruske napade na svoje pozicije na centralni kavkaški fronti, na ozemlju ob reki Don in na fronti pri jezeru Ilmenu.

London, 9. jan.— Radio London pravi, da so Nemci odredili evakuacijo ruskih civilistov iz Rževa, trdnjavskega mesta ob reki Volgi, ki so ga obkrožile sovjetske čete.

Zavezniški glavni stan v Afriki. 9. jan.— Ameriške in francoske čete so okupirale Tanout Maller, naselbino v južni Tuniziji v bližini libijske meje, po bitki z Italijani. Italijanska vojaška posadka je bila urobljena v bitki.

Glavni stan francoskega generala Girauda poroča, da so nemške kolone, podprte s tanki, napadle zavezniške pozicije na južni strani Fondouk-el-Aoareba, a so bile vržene nazaj z velikimi izgubami. Poročilo omenja večje aktivnosti vojaških straž pri Pont du Fahsu, 30 milj južno od Tuniza, glavnega mesta Tunizije.

Izgleda, da se obroč okrog Nemcev in Italijanov zožuje. Obroč tvori francoske čete na jugu, ameriške v Tuniziji in britska osma armada v Libiji. Osišna sila je koncentrirana na ozkem pasu ozemlja ob obali, ki se razteza od Tripola na jugu do Tuniza in Bizerte.

Kairo, Egipt, 9. jan.— Ameriški letalci so metali bombe na Palermo, italijansko letalsko in mornarično bazo v Siciliji, iz katere odhajajo osišne čete v Afriko. Bombe so porušile več pomolov, skladišč orožja in streliva ter zanele ogromne požare. Vsa ameriška letala so se srečno vrnila v svoje oporišče po izvršenem napadu.

Glavni stan v Avstraliji. 9. jan.— Ameriški in avstralski letala so ponovno napadla japonske ladje in transporte pri Laeju, Nova Gvineja, in potopila nadaljnji transport. V prejšnjem napadu sta bili potopljeni dve japonski ladji, ena pa poškodovana.

Laeja, japonska baza, je oddaljena 160 milj od Bune, Nova Gvineja, katero so okupirale ameriške in avstralske čete. Vest iz glavnega stana generala Douglasa MacArthurja pravi, da so ameriški letalci sestrelili dvajset japonskih letal v spopadu nad Laejo.

Washington, D. C., 9. jan.— Mornarični department naznanja, da so ameriški letalci metali bombe na japonsko letališče in militariistične naprave na Kiski, otoku Aleutске grupe pri Alaski. Naznanilo dostavlja, da rezultat bombardiranja ni znan. Ameriški letalci so v torek napadli z bombami japonske ladje pri Kiski in eno potopili, drugo pa poškodovali.

Italija prepovedala kazanje papeževoga filma

Bern, Švica, 9. jan.— Fašistične avtoritete so prepovedale kazanje filma "Pastor Angelicus", ki kaže življenje papeža Pija XII. Vzroka niso pojasnili, toda doznava se iz drugih

De Gaulle se sestane z Giraudom

Nemci ugotovili identiteto atentatorja

London, 9. jan.— General Henri Giraud, ki je nasledil umorjenega admirala Jeana Darlana kot vrhovni komisar francoske severne Afrike, se je izrekel za sestanek z generalom Charlesom de Gaullem, načelnikom odbora borbenih Francozov. Znamenja kažejo, da bo prišlo do sporazuma med njima, toda prej bo treba premagati nekatere poteškoče.

Giraud je bil za odložitve sestanka do konca tega meseca, toda De Gaulle se je izrekel proti zavlačevanju. Londonski politični krogi menijo, da je bil Giraud za odložitve sestanka zaradi konfuzne militariistične situacije v Afriki. Giraud se nahaja zdaj v Dakarju, glavnemu mestu francoske zapadne Afrike.

General Georges Catroux, vrhovni komisar za Sirijo in Libanon, je dospel v London, kjer bo imel važne razgovore z De Gaullem.

Giraud je po prihodu v Dakar govoril po radiu. Med drugim je dejal, da ni nobenega dvoma o porazu osiše v tej vojni, zato pa je apeliral na Francoze za enotnost in sodelovanje v borbi, katere cilj je osvoboditev Francije.

Berlin, 9. jan.— Govornik na tukajšnji radiopostaji je ugotovil identiteto morilca admirala Darlana. Njegovo ime je bilo Bornier de la Chapelle in bil je sin francoskega časnika.

Ruski vojni ujetniki stradajo v taboriščih

London, 9. jan.— Nemške avtoritete namenoma ne dajejo živeti ruskim vojnim ujetnikom v nacijskih taboriščih in mnogo jih že umrlo zaradi stradanja. To dejstvo sta razkrila dva jugoslovanska častnika, ki sta pobegnila iz nemškega ujetniškega taborišča, v katerem sta prebivala osemnajst mesecev, in sta pravkar dospela v London. Izjavila sta, da Nemci najbolj brutalno nastopajo proti ruskim vojnim ujetnikom.

Holandski minister pri Rooseveltu

Washington, D. C., 9. jan.— Dr. Hubertus J. Van Mook, minister holandskih kolonij, je konfiriral z Rooseveltom v Beli hiši, kamor je prišel v spremstvu holandskega poslanika dr. A. Loudona. Po konferenci je dejal, da Japonska ne bo kmalu poražena. Dalje je rekel, da je bil predmet diskuzije z Rooseveltom vojna situacija na splošno in kooperacija med holandsko in ameriško oboroženo silo v Zapadni Indiji in na Karibskem morju.

Poslanik Standley se vrnil v Rusijo

Moskva, 9. jan.— Admiral William H. Standley, ameriški poslanik, je dospel z letalom v Kujbišev. V Rusijo se je vrnil iz Amerike, kjer se je mudil več tednov in imel važne razgovore s predsednikom Rooseveltom in državnim tajnikom Hullom. Pričakuje se, da bo poslanik kmalu odpotoval v Moskvo.

virov, da so prepovedale kazanje filma zaradi njegovih "pacifističnih tendenc."

HILLMAN ZA ZDRUŽITEV UNIJ CIO IN ADF

Dogovor o odpravi jurisdikcijskih sporov ne zadostuje

POTREBA DELAVSKE ENOTNOSTI

Chicago, 9. jan.— Sidney Hillman, predsednik unije Amalgamated Clothing Workers in delavski svetovalec predsednika Roosevelta, je v razgovoru z reporterji naglasil potrebo združitve unij Kongresa industrijskih organizacij in Ameriške delavske federacije. Dejalo je, da dogovor, ki so ga nedavno sklenili voditelji obeh organizacij, glede odprave jurisdikcijskih sporov ne zadostuje in je slabo namdestilno za organsko enotnost ameriškega delavstva.

Hillman je govoril z reporterji v Palmer Housu. On potuje po deželi in konfirira z voditelji unij CIO in ADF o problemih, katere je vojna potisnila na površje, kakor tudi o načrtih po vojne rekonstrukcije, pri katerih reševanju bo igralo delavstvo važno vlogo.

"Mnogi voditelji unij CIO in ADF argumentirajo, da združitve ni mogoča," je rekel Hillman. "Eventualno bodo morali priti skupaj in postaviti temelje eni močniti delavski organizaciji. Enotnost delavcev je zdaj, ko je Amerika v vojni, bolj potrebna nego je bila kdaj prej. Člani obeh organizacij zahtevajo enotnost. Nobenih nepremagljivih zaprek k enotnosti ne vidim. Prepričan sem, da se enotnost lahko doseže, če obe strani pokazeta dobro voljo in željo. Drugi važen problem po dobljeni zmagi bo povojna situacija, v kateri bodo morale industrije uposliti okrog 30,000,000 ljudi, ki so zdaj v armadi ali udeleženi v vojni produkciji."

Dogovor za odpravo jurisdikcijskih sporov je bil sklenjen na sestanku voditeljev unij CIO in ADF v Washingtonu 2. decembra. Philip Murray, predsednik CIO, in Daniel J. Tobin, predsednik mednarodne bratovščine voznikov, včlanjene v ADF, sta pozdravila dogovor kot prvi korak k enotnosti delavskega gibanja od razkola l. 1935, ko so se nekatere unije odcepile od ADF in ustanovile CIO.

Italija zahteva francoske pokrajine

Moskva, 9. jan.— Časniška agencija Tass je dobila poročilo od svojega dopisnika v Bernu, Švica, da je Italija obnovila pritisk na Nemčijo, naj zadosti njenim teritorialnim zahtevam na račun Francije. Dino Alfieri, italijanski poslanik v Berlinu, je informiral Joachima von Ribbentropa, zunanjega ministra, da Italija hoče dobiti Nice in francosko Rivijero. Ako bo to doblila, bo Mussolini lahko potolažil italijansko ljudstvo, ki se je naveličalo vojne in ga navdušil za vztrajanje v borbi.

Eksplodizija zajela dvanaest rudarjev

Morgantown, W. Va., 9. jan.— Upanje glede rešitve dvanaestih rudarjev, katere je zajela eksplozija v premogovniku Purslove Coal Co., je izginilo. Uradniki kompanije in reševalci slutijo, da so vsi mrtvi. Reševalci še niso prišli do prostora v premogovniku, kjer se je pripetila eksplozija. Truplo Guya Quinna, delovodje, ki se je zadušil, ko je šel v premogovnik po eksploziji, je bilo prineseno na površje. V času eksplozije se je nahajalo več rudarjev v premogovniku in 65 se jih je rešilo.

Domače vesti

Naš vojak umrl

Glendale, N. Y.— John Crož je bil zadnje dni obveščen, da je v vojaški bolnišnici v Texasu umrl njegov 24-letni sin Albin, ki je služil v medicinskem oddelku armade. Rojen je bil v Brooklynu, N. Y. Poleg očeta zapuščata štiri brate in sestro.

Nadaljnji vojak

Waukegan, Ill.— Pred dnevi so odšli v službo strica Sama Leo Smrtnik, Andrej Lenarčič, Ludvik Klavžar, Henry Govekar in John L. Župec. Srečen povratek!

Poroka na sapadu

Kemmerer, Wyo.— Dne 5. t. m. sta bila tukaj poročena John Sedej in Clara Droghini, oba tukaj rojena. Ženin je član društva 267 SNPJ in upanje je, da kmalu pripelje tudi svojo ženo v društvo. Obilo sreče!

Star pionir preminul

Porterville, Calif.— Pred kratkim je tukaj umrl Marko Dragovan, star 82 let in rojen na Grabrovu pri Metliki v Beli Krajini. Pobraba ga je pljučnica. V Ameriki je živel čez 60 let in najprvo je prišel na Ely, Minn., kjer se je nahajal med prvimi tamošnjimi naseljenci, kasneje je pa vdraval po vsej Ameriki, dokler se ni ustavil v Californiji, kjer si je kupil tri lote, postavil si hišo in živel sam do visoke starosti.

Roparji v Slov. domu v Brooklynu

Brooklyn, N. Y.— Dne 5. jan. zjutraj so trije roparji prišli v tukajšnji Slovenski dom in vzeli iz blagajne \$32, oskrbniku Petru \$21, poznima gostoma Piskurju \$10 in Weiblu \$6, naker so odšli. Policija jih še ni dohvela.

Clevelandske vesti

Cleveland.— Frank Valentič, star 60 let in doma od nekdaj na Krasu, je 5. t. m. padel na ledu na ulici tako nesrečno, da si je prebil lobanjo in je kmalu potem umrl v bolnišnici.— Istega dne je po kratki bolezni umrl gostilničar Frank Fink, star 48 let in rojen tukaj. Zapuščata žena, dva brata in dve sestri.

Nemci stražijo ceste v Rumuniji

Vodja Zelezne garde aretiran

London, 9. jan.— Nemški vojaški stražijo ceste in stratežne točke v Rumuniji in preiskujejo vlake, avtobuse in druga vozila, odkar je bila odkrita zarota proti vladi. Vsi potniki se morajo identificirati.

Rumunski notranji minister v Bukaresti je dejal, da je rumunska enotnost popolna, toda vesti iz nevarnih virov pravijo, da neprijatelj narašča in da je rumunska meja zaprta.

V Bern, Švica, dospelo poročilo pravi, da se je protivladna zarota izjavila, ko je italijanska policija v Milanu aretirala Horio Simo, voditelja razpuščenih Zelezne garde, rumunske protizidovske in fašistične organizacije. Prej objavljena vest je omenjala masne aretacije in eksekucije v Rumuniji. Osemdeset ljudi je bilo ustreljenih in 4000 aretiranih.

Flynn imenovan za poslanika v Avstraliji

New York, 9. jan.— Predsednik Roosevelt je imenoval Edwarda J. Flyna, načelnika osrednjega odbora demokratske stranke, za poslanika v Avstraliji. Flynn je po imenovanju naznanil, da bo resigniral kot načelnik odbora 18. januarja in nekaj dni pozneje odpotoval v Avstralijo.

Slikar Smrekar ustreljen kot talec!

Odlični karikaturist ubit med boleznijo

Jugoslovanski informacijski center v New Yorku poroča: Profesor dr. Furlan je te dni prejel iz domovine poročilo, da so Italijani ustrelili kot talca znamenitega slovenskega slikarja-karikaturista Hinka Smrekarja. Poročilo pravi, da je bil Hinko Smrekar tako bolan, da ni mogel stati pokonci, pa so ga kljub temu ustrelili. Pokojnik je bil zaveden naprednjak in je bil preganjan in zaprt že med prvo svetovno vojno.

(Hinko Smrekar je bil rojen v Ljubljani leta 1883, torej je bil star okrog 60 let. Študiral je v Kranju in na Dunaju. Kot risar karikaturn in vinjet je bil velik umetnik. Karikiral je celo vrsto slovenskih pisateljev, zlasti so znane njegove karikature Ivana Cankarja, Otona Župančiča in drugih. Leta 1914 je ilustriral Literarno pratiko in Levstikovega Martina Krpana. Poleg tega se je bavil tudi z akvareli in grafikom. Slava njegovega spominu!)

Senator Barkley obdržal pozicijo

Trenje med demokrati se poostrilo

Washington, D. C., 9. jan.— Zmanjšana demokratska skupina v senatu se je razcepila glede politike Rooseveltove administracije na svoji prvi seji, odkar se je novi kongres sestel v svojem zasedanju. Senator Alben W. Barkley iz Kentuckije je bil sicer ponovno izvoljen za voditelja demokratske večine v višji kongresni zbornici, potem pa je zapretil z resignacijo in s tem potlačil revolto senatorjev, ki so skušali omejiti njegovo avtoriteto.

Senator Kenneth McKeellar je predlagal odvzete oblasti Barkleyja glede imenovanja članov vodilnega demokratskega odbora v senatu. Barkley je nato zapretil, da bo resigniral, če bo predlog sprejet. Pri glasovanju je bil predlog poražen s 30 proti 20 glasovom.

V nižji kongresni zbornici so se morali demokrate podati in sprejeti zahtevo močne republikanske manjšine glede večje republikanske reprezentacije v kongresnih odsekih. Republikanci so dobili nadaljnje tri sedeže v odseku za apropriacije. V odseku za pota in sredstva, ki je najvažnejši, ker v njegovo področje spadajo davki in carinska zakonodaja, imajo demokrate petnajst, republikanci pa deset članov.

Razkol je nasal med demokrati, ki podpirajo Rooseveltov "new deal" in onimi, ki ga pobijajo. Izgleda, da bosta imela Barkley in administracija močno opozicijo v novem kongresu. Ta tvori republikanci in reakcionarni demokratski senatorji iz južnih držav.

Republikanska senatorja Butler iz Nebraska in Nye iz Severne Dakote sta predlagala preiskavo izvajanja posojilno-najeminskega zakona. Amerika nudi v smislu "provizij tega zakona pomoč zavezniškim državam."

Stimson svari pred optimizmom

Washington, D. C., 9. jan.— Vojni tajnik Stimson je orisal potek vojnih operacij na vseh frontah in naglasil, da so zavezniki v ofenzivi povsod, toda kljub temu položaj ne opravičuje prevelikega optimizma. Osišna udarna sila še ni zdrobljena in še lahko vodi ofenzivo. Vojni tajnik je dejal, da je ame-

AMERIKA PREKO-SILA OSIŠČE V PRODUKCIJI LETAL

Angleški listi hvalijo Rooseveltov govor

VAŽNOST POVOJNE REKONSTRUKCIJE

Washington, D. C., 9. jan.— Predsednik Roosevelt je v svoji poslanici kongresu razkril, da je Amerika preteklo leto producirala več bojnih letal kot Nemčija, Italija in Japonska skupno in je lahko ponosna na doseženi uspeh.

Predsednik je dejal, da so ameriške tovarne izdelale 48,000 bojnih letal v preteklem letu. V decembru so izdelale 5500 letal. Produkcija letal vseh vrst stalno narašča. Amerika izkazuje uspehe v produkciji tankov, topov, strojnici in drugega orožja.

Poslanica vsebuje številke o produkciji orožja. Amerika je lani producirala 56,000 tankov in vojaških motornih vozil, 670,000 strojnici, šestkrat večje število kot leto prej, 21,000 protitankovskih topov in 181,000 nabojev topniškega streliva. Produkcija orožja in streliva je desetkrat večja od one, v prvi svetovni vojni.

Roosevelt je dejal, da sta se Hitler in Mussolini silno zmotila v svojih računih, da bo osiše obdržalo premoč v zraku. To je imelo, ko so bombe padale na Varšavo, Rotterdam, London in Coventry. Ta premoč je izginila za vedno. Nemški naciji in italijanski fašisti bodo dobili, kar so zaslužili.

London, 9. jan.— Rooseveltovo zagotovilo o ustanovitvi druge fronte v Evropi je bilo naglašeno v poročilih z velikimi naslovi na prvih straneh londonskih listov. Osem izmed devetih dnevnikov je vzelo to zagotovilo na znanje kot najbolj važno deklaracijo, kar jih je podal Roosevelt.

Daily Telegraph, konservativni list, je objavil uvodnik, v katerem pravi, da je Roosevelt govoril v duhu ofenzive in zaupanja v zavezniško zmago. Dal je razumeti, da bo Amerika igrala vodilno vlogo v povojni rekonstrukciji. Njegov govor je garancija, da bo Amerika napela vse sile za zlom osiše in ustanovitve boljega sveta, ko bo vojna končana z zmago zaveznikov.

Preiskava sabotaže v Californiji

Vojaške čete stražijo tanke

Oakland, Cal., 9. jan.— Vojaške čete stražijo tanke na vagonih na stranski železniški progi po odkritju sabotaže. Vojaški krogi so naznanili, da so saboterji odstranili pečate na stolpih tankov in jih deloma poškodovali.

Preiskava je bila takoj odredjena. To vodijo vojaške oblasti, policija in federalni detektivi. Vojaške oblasti so izjavile, da ne bodo komentirale sabotaže, dokler ne bo preiskava zaključena.

Avtomobilisti, ki so se vozili po cesti poleg železniške proge, so povedali častnikom in policiji, da so videli skupino sumljivih moških, ki so hodili od enega tanka do drugega. Prebivalci v bližini so tudi opazili moške in o tem obvestili policijo. Dosej še ni znano, ali je bil kdo aretiran.

riška vojaška posadka na Guadalcanalu ojačena in da je dobila velike količine orožja, streliva, živeža in drugih potrebščin.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrti leta; za Chicago in Cicero \$7.50 za leto, \$3.75 za pol leta; za inoseststvo \$9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cicero \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju na primer (January 31, 1943), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Pono-vite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Ameriške iznajdbe pomagajo k zmagi

Staro dejstvo je že, da je Amerika dežela največjih tehnoloških iznajdb v zadnjih sto letih. Največje tehnološke iznajdbe, ki so dvignile industrializem na visoko stopnjo v tem stoletju, iznajdbe svetovne veljave in slovesa, so prišle iz Amerike; največje in naj-hujše orožje v tej vojni je plod ameriške tehnološke znanosti in ameriškega uma. To bojno sredstvo je obenem največja garancija miru in splošnega svetovnega napredka—čim izgine iz rok človeških propalcev.

Letalo in podmornica sta ameriški iznajdbi.

Prvega sta iznajdbi pred 39 leti brata Orville in Wilbur Wright, podmornico je pa prvi zgradil Simon Lake. Ko sta se brata Wright 19. decembra 1903 pri Kitty Hawk v So. Carolini prvič dvignila v njuni silno nerodni škafli v zrak nekaj čevljev višine—pač nista pomislila, da bo Amerika dobila štiri desetletja kasneje mrzlično gradilo po njenem principu sto tisoč bombnikov in bojnikov, letalskih transportov ljudi in blaga, ki bodo leteli po vsem svetu, da uničijo maso enakih letalskih pošasti, katerih so se po-služili barbarski diktatorji, da zasužnjijo svet.

Kljub temu, da sta letalo in podmornica ameriški iznajdbi, je bila Amerika še do lani najslabše opremljena s tem svojim izu-mom. Američani so na splošno miroljubno ljudstvo. Vse leto-stvo so usmerili v komercializem in so raje zalagali druge z letali kot sebe; prav tako so zanemarili brodogradnjo, da bi Nemčija dobro izkoristila podmornico že v prvi svetovni vojni in naredila z njo ogromno škodo, v tej vojni je pa škoda z njene strani petkrat večja.

Ampak sila kola lomi. Amerika je že lani dobro popravila svojo zamudo, letos pa postane prva sila v zraku in na morju.

Amerika ima kapital, ima material, ima delavce, ima strokov-njake in iznajditelje—ima več iznajditeljev kot katera druga drža-va na svetu. Dokaz temu je njeno zalaganje Anglije, največje pomorske veleisle na svetu, z bojnim materialom in živčevjem že dve leti in pol, je zalaganje Sovjetske unije, največje veleisle na suhem, že pod drugo leto. Brez ameriške pomoči bi bila zmaga Velike Britanije in Rusije nad Hitlerjevo bojno mašino—nemo-goča.

Amerika naravno najprvo pomaga sebi, kakor Velika Britanija in Rusija najprvo pomagata sebi, toda Amerika deli svoje najno-vejšje iznajdbe za vojno tudi z Angleži in Rusi. Vsaka nujna iznajd-ba v ameriških laboratorijih in delavnicah za ameriško armado, mornarico in letalsko silo se kmalu pojavi tudi v angleški in ruski armadi.

Ko so Angleži meseca oktobra začeli poditi oklopne divizije na-njakega maršala Rommela iz Egipta in preko Libije v Tripolitani-jo, je prišla vest o novem topu, "tankkillerju" ali ubijalcu tan-kov, s katerim so Angleži razbijali nemške tanke kot orehe—in Rommel je takrat videl, da je izgubljen. Proti temu topu je bil brez moči.

Ta top, "tankkiller", je ameriška iznajdba, katera se zdaj po-javlja na vseh zavezniških frontah; najbrže ga že imajo tudi Rusi, ki danes drobe Hitlerjevo železnino v vseh sektorjih svoje dva tisoč milj dolge fronte. Nemci so sprva smatrali svoje tanke, ka-tere so gradili iz debelega jekla, za nezdoljive, ampak ameriški 105-milimetrski "tankkiller" jih danes drobi kot ribniške lonce.

Druga ameriška iznajdba, ki je prišla v tej vojni, je majhna "karabinka", ki je nadomestila avtomatične revolverje in katera pokosi v širokem polkrogu na 300 jardov dalje vse, kar je žive-ga. Nacisti še nimajo do danes nič takšnega za bojevanje na bližino.

Clankar Raymond Clapper omenja še nekaj novega v ameriški armadi, čemur pravijo "bazuka"—in to je vse, kar je doslej dovo-ljeno vedeti o tem tajnem orožju, ki je naredilo iz ameriškega vojaka najnevarnejše človeško bitje na svetu.

Američani imajo v tej vojni tudi "podmorniški detektor," novo napravo, s pomočjo katere mornarji ali pomorščaki na ladji izvedo za prisotnost sovražne podmornice v bližini, ko je še več milj od-daljena; Nemški špioni v Ameriki so že pred meseci izvedeli za to imenitno napravo in dobili so iz Berlina povelje, da morajo za vsako ceno dobiti specifikacije (podrobnosti) te ameriške iznajdbe. To je stalo glavo mladega Haupta, enega med osmimi nemškimi vojaki, ki so bili poslani v submarini čez morje z namenom, da tukaj vohunijo in spuščajo z dinamitom tovarne in mostove v zrak. Omenjeni Haupt se je takoj priglasi za delo v tovarni, ka-tera izdeluje omenjene tajne aparate—in običal je v past. Nekaj mesecev kasneje je z drugimi petimi nemškimi nacisti vred izdih-nil na električnem stolu v Washingtonu.

Ni verjetno, da bi nacistični špioni do danes dobili v svoje pesti katero teh iznajdb. Ameriška kontrašpijunska služba je prvovrstna. Sicer pa so se nemški—in japonski—militaristi zelo dobro okoristili z ameriškimi tehnološkimi iznajdbami v zadnjih tridesetih letih; nikdar bi ne mogli razviti sedanjega besnega in razbojniškega "blitzkriegarskega" početja brez fundamentalnih kontribucij tehnološke in kemijsko-fizične znanosti ameriških veleumov.

Vojne mora biti enkrat konec, toda velike iznajdbe ostanejo in namesto pokončevanja življenja in gnetnega bogastva bodo po-slej služile miru, blaginji in demokraciji narodov vsega sveta.

Letalo, radio, televizija in druge epohalne iznajdbe v bližnji bo-dočnosti stanjejo svet v bližino in dvignejo dve milijardi ljudi na visoko stopnjo civilizacije, življenjskega standarda in splošnega užitka.

Glasovi iz naselbin

Vojaki na dopustu

Kemmerer, Wyo.—Za božične praznike se je nahajalo na do-pustu pri svojih dragih veliko fantov-vojakov in tudi članov SNPJ. Z veseljem smo si segli v roke ter se pozdravljali. Naši vojaki izgledajo zelo dobro in sem gotov, da bodo napravili svoje.

Ob povratku nazaj sem neke-mu našemu članu-vojaku želel vse najboljše in srečno vrnitev k svojim dragim. Pa mi pravi: "Naši vojaki bodo že napravili svoje, vi doma pa glejte, da na-pravite svoje, da bo hitrejša zmaga nad našimi sovražniki." Torej je naša dolžnost doma, da smo pripravljeni na kupujemo voj-ne bonde in znamke vsak po svo-ji moči, tako da skupno pomaga-mo do čim hitrejšega zmage.

Anton Tratnik, 267.

To in ono iz metropole

Cleveland.—Zadnjič sem med drugim omenjal tudi sezonska voščila, ki jih je prejela moja družina. Nekaj jih je prišlo še po novem letu. Tem bi rekli: "zaostali ptiči". Da so se zakas-nili, ni nič čudno, ker je bila pošta za praznike izredno zapo-slena in obložena. Pošto so raz-našali noč in dan, in to ne samo redni, marveč tudi izredni usluž-benci. Enako je bilo z ekspresom.

Na splošno za praznike nismo bili lačni, pa tudi žejni menda ne. Pred likerskimi trgovinami je bila taka gneča, da so ljudje čakali v dolgih vrstah po več ur, da so prišli na vrsto. In ljudje se niso zadovoljili samo z eno ali dvema steklenicama "železne", marveč so zahtevali kar cel za-boj. Tako je bilo s to robo za praznike in zato je žganja tudi zmanjalo.

Kot slišim, je bila tudi po cer-kvah za božič silno dobra kolek-ta. V slovenski farni cerkvi na Holmes ave. je menda znašala skoraj \$8000, v senklarski in newburški pa še veliko več. To-rej tudi tukaj je bil dober biznis, ne samo v likerski trgovinah. No, vse cerkve so še dolžne. Pra-vijo, kadar je enkrat cerkev plačana, postane last škofa.

Vreme je bilo pred in po praz-nikih deževno in mokro. Avtov pa je bilo manj na cestah kot prej, ko je bilo dosti gasolina. Tudi gasolinskih postaj so že ve-liko zaprli, posebno manjših. Enako je tudi z drugimi trgo-vinami, kot so na primer mesnice, grocerije in z železnino. Tudi te imajo potoke, kajti se več stvari ne more dobiti. In zdi se, da je po praznikih še slabše in kot se sliši bo še slabše. Iz tega je razvidno, da se vojaške obla-sti pripravljajo na dolgotrajno vojno, kajti vse gre za armado in "lend-lease". Pa tudi kličejo vedno več 18 in 19-letnikov k vo-jakom. Tako tudi v tovarnah dela vse staro in mlado na vse pretege za armado.

In tako se bomo znašli radi ali neradi do kolen ali pa še več v vojni. Razume se, da je sovra-žnik pripravljen na večletno vo-jskovanje in še vedno se priprav-lja. V ta namen tudi ropa oku-pirane dežele do kosti za svojo armado, podjarmljena ljudstva pa prisili, da mu opravljajo su-ženjsko delo ali jih pa še celo pobere na bojišča, to je sposo-bne moške, kjer se morajo boriti proti svoji volji. Najbolje bi bi-lo, da bi bilo konec te krvave vojne že letos, seveda s popol-nim porazom osi.

Toda pustimo to vojno za en-krat in se rajši ozrimo na Ame-riški družinski koledar za 1943. Njegovo čtivo je zelo zanimivo. Ljudje, čeprav nimajo dosti ča-sa za čitanje, se vseeno pohval-no izražajo o njih vsebini. Pa tudi prodajajo se prav lahko, sa-mo časa ni veliko za to delo. Podpisani jih je vsa dosedanja leta prodal po 300 izvodov, toda če si zaposlen osem oziroma de-set ur dnevno, ti preostaja prav malo časa za prodajo koledarjev in drugega. Res je, da imam svo-je stare odjemalce koledarjev, katere zalagam z njimi že 20 do 25 let. Torej sem jih prodal že lepo število, če bi izračunal vse

skupaj. Tako tudi Majskih gla-sov.

Čudim se tudi našemu proda-jalcu "možganskih medicín" To-netu Zorniku, ker mora še s se-boj nositi večjo zalogo koledar-jev na daljnjo pot čez hribe in doline; in to v vsakem vremenu. In to človek, ki ni več mlad. Res je, da ima vsak človek posebno veselje do tega ali onega dela. In Tone ima veselje do prodaja-nja "možganskih medicín", ka-kor tudi podpisani.

Prišli smo iz starega v novo leto. Naše življenje bo v tem le-to precej drugačno kot je bilo v letu 1942 ali prejšnja leta. Am-pak temu se bo treba prilagoditi. Zdi se mi, da ljudstvo tega no-vega leta ni tako hrupno prič-a-kovalo kot prejšnja leta, čeprav je v deželi nekakšno blagosta-nje, to je dosti dela in tudi de-narja—dela je še preveč. Kako so ga praznovali v vojaških kempah, ne vem, tako tudi ne, kako so ga pozdravili na bojnih poljanah.

Anton Jankovich, zastopnik.

Mošu v spomin

Broughton, Pa.—Kmalu bo le-to dni, od kar se je od nas za vedno poslovil moj mož in oče družine. Dne 26. januarja, 1942 je šel kakor navadno na delo nič hudega sluteč. Ob devetih zvečer pa dobim brzojavno spo-ročilo, da se je mrtev zgrudil na tla. Tako je moj mož zaklju-čil svojo trnjevo pot življenja.

Tudi v zadnji svetovni vojni je marsikaj hudega doživel, kaj-ti pri vojakih je služil šest let. Večkrat je povedal, da niso po tri dni nič jedli, ko so bili na fronti, ker jim niso mogli do-staviti živil. Nekoč so našli ko-nja, ki je bil mrtev že več dni; hitro so ga razrezali in skuhali—jedilno posodo so imeli vedno pri sebi. Marsikaj hudega je ve-del povedati iz prve svetovne vojne, toda vsega ne bom poro-čala, ker to so že drugi storili.

Pokojni mož je bil zelo pri-ljubljen v nasebini, zato so se njegovi številni prijatelji tudi sedaj poslovlili od njega, ko je ležal na mrtvaškem odru. Počivaj mir-no v ameriški zemlji, dragi mož in oče! Na tvojem grobu bomo sadili rožice in jih zalivali s sol-zami. Za teboj žalujejo tri hče-re in podpisana.

Anna Grobin, 52.

Novice s farme

Albia, Iowa.—Izvedel sem, da je šel 30. decembra k vojakom William Drobnič, sin mrs. in mr. Franka Drobniča iz Grangerja,

Iowa. Vem, da je bila težka lo-čitev. Saj mogoče ne bo več dolgo trajala ta zločinska vojna. Že-limo mu, da bi se zdrav in vesel povrnil k svojim dragim po končani vojni.

Naš Mirko je tudi pisal za bo-žič od vojakov neke iz Paname. Pričuje se, da je dolgočasen kraj in da nima dosti prostega časa. On služi pri signalnem ko-ru, toda podrobnosti, pravi, ne sme omenjati.

Leto 1942 je za nami. Farma-ri se ne morejo pritoževati. Vse-ga smo dosti pridelali in vse ima dobro ceno. Kdor ima več-jo farmo in boljše zemljo, več pridelal. Na akter smo na primer pridelali 15 do 30 bušljev sojne-ga fižola, katerega je večina-ma vlada kupila po \$1.60 buš-šelj. Koruza je tudi dobro obro-dila—60 do 75 bušljev na akter. Tako je tukaj okoli Albije, mo-goče so drugo še več pridelali. Tukajšnji farmarji s koruzo re-dijo prašiče, govejo živino in tu-di drugo žival. Koruza je vred-na približno 80 centov bušelj. Prašiči in druga živina ima tudi visoko ceno. — Pozdrav vsem znancem in prijateljem.

Alola Palčić.

Adamičeva brošura in drugo

Bellingham, Wash.—Brez dvo-ma je brošura Louisa Adamiča "Inside Yugoslavia" najbolj za-nimiva, ker nam pokaže pravo sliko gerilske vojne v Jugoslavi-ji. Ima samo 28 strani in stane 10 centov, a vredna je desetkrat več za onega, ki hoče imeti pra-vo sliko o bojih v Jugoslaviji. Dokler nisem čital te brošure, sem mislil, da gre ves kredit za bojevanje proti nacističizmu sa-mo Draži Mihajloviču. Pa ni ta-ko!

Čitali smo že, da so obdolžili Mihajloviča sodelovanja z osi-ščem. Čitali smo tudi o parti-zanih, ki vodijo boj proti naci-fašizmu na svojo roko in tudi proti Mihajloviču. Rečeno je bi-lo, da je to nekaka tolpa brez re-da in vodstva in da dela celemu vojskovanju gerilcev velike za-preke in da zato tudi pride do boja med četniki in partizani.

Ta Adamičeva brošura pa vs-o to zamotnost razjasni. Ne bom tukaj pisal na dolgo in široko, kaj vse pove pisatelj Adamič, ker bi pač moral vso vsebino prestaviti. Povem le toliko, da Draža Mihajlovič je član jugo-slovske vlade in zvest kralju, dočim partizani dobivajo podpo-ro iz Rusije in so radi tega ime-novani "komunisti", ker so pri-staši Rusije. Pisatelj pravi, da so partizani bolj naklonjeni Ru-siji kot jugoslovanskemu kralju, a komunisti niso, vsaj velika ve-čina ne. Med njimi so levičarji vseh barv in izobraženci. Sko-ro vsi gerilci v Sloveniji in Hrvat-ski so partizani in jim gre kre-dit za bojevanje proti osišču v Sloveniji, Dalmaciji in na Hrva-

škem. To niso komunisti, vsaj večina ne, časi jih Rusija pod-pira.

Zdi se, da so se povrnil oni časi v stari domovini, ko je na-rod bežal v gozdove in se tam združil proti sovražniku brez razlike stanu in poklica. To je naravni instinkt, da se človek brani, ko ni varen lastnega živ-ljenja. Tukaj torej ne gre za ka-kolo politiko: za kralja ali komu-nizem; gre edino za to, da parti-zani pobijejo čim več nacistič-fov, dočim Draža vodi regular-no vojno. In ker so nacisti pobili že preveč četniških talcev, zato-rej drži Mihajlovič svojo armado celo in skrito v gorah, da poma-ga zaveznikom, ko pride čas—druga fronta.

Torej sežite po tej brošuri, kdorkoli razume angleščino, ali pa naj vam jo kdo drugi prečita in raztolmači. (V slovenskem prevodu je izšla v Cankarjevem glasniku za november—ured.)

Zanimiva je tudi knjiga Stu-arta Chaseja "The Road We Are Traveling—1914-1942". On bo napisal serijo šestih knjig, ki se bodo bavile z gospodarskimi in socialnimi problemi današnje Amerike. Dve knjigi sta že izšli in ostale štiri bodo dogotovlje-ne do prihodnjega poletja. Vseh šest knjig stane \$5 in po moji sodbi so tudi zelo vredne tega denarja. Stuart Chase je znan kot najbolj popularni ameriški ekonom, kajti piše tako poljud-no, da ga lahko vsakdo razume.

Jaz sem sam—nimam žene, ne prijateljev in če bi ne čital in pisal dopisov pa tudi kakšno pi-smo temu ali onemu, bi "scagal" od dolgočasje. Torej čitam. To-da ne maram za vsako čtivo—le kaj takega, ki ima pomen. Na primer tudi istorije iz resnične-ga življenja, ne pa lažnjive ali-gole izmišljotine. Rad čitam eko-nomske in politične razprave glede bodočnosti.

Je dobro, da smo tudi s poli-tiko seznanjeni, da smo na jas-nem in da ne bomo pričakovali nekaj, kar ne moremo dobiti, tudi če nam politični kandidati oblu-bujejo. Resnica je, da se s poli-tiko lahko veliko stori za vra-nost in dobrobit delavstva, ali pa proti. Vse to je dobro vedeti.

Veliko smo že slišali o sociali-zmu in komunizmu in drugih "izmih". So ljudje, ki slepo ve-rujejo in so "šur", da jim bo so-cialist ali komunist dal velike plače. Drugi so pa nasprotnega mnenja. Ti žele, da bi vse "rdeč-karje" hudič vzel, ker so od nje-ga navdahnjeni. Tudi so prepri-čani, če bi komunistov ne bilo, da bi vladal božji mir na svetu.

Kar se mene tiče, ne verja-mem v noben "izem". Verjamem le eno: dokler bo življenje, ka-kršnokoli, bo tudi boj v člove-ški družbi. Seveda so premirja. Mogoče je, da bo po tej vojni daljše premirje, ne verjamem pa, da bo mir za vse večne čase.

In vendar, zakaj so te "zgage" na svetu—komunisti? Čitaj Chasejevo knjigo ali knjige in boš izvedel. On pravi, da bese-da "komunizem" kot tudi drugi "izmi" ne pomenijo ničesar, le dražijo živce. On izvaja, da je vsaka perioda v življenju rodila nasprotstva. V fevdalni dobi so bili življenjski pogoji drugačni kot pozneje v kapitalistični. V fevdalni dobi se je porodil kapi-talizem, v kapitalistični pa so-cializem. Življenjski pogoji da-nes ne zahtevajo človeških sil kakor pred sto leti. Danes en človek pri stroju producira toli-ko ali pa tudi več kot je produ-ciralo sto ljudi v času, ko še ni bilo strojev. Revščina in po-manjkanje ni zato tukaj, ker primanjkuje dobrin in promet-nih zvez, kar je bil vzrok v fev-dalni dobi za oboje. Pomanjka-nje in revščina je tukaj, ker so dobrine za prodajo, za profit, de-lavec pa nima dovolj denarja, da bi kupil dobrine, ki jih je on ustvaril. To je vzrok gospo-darske depresije.

O teh in podobnih vprašanjih piše Stuart Chase v svojih knji-gah. Pisatelj pravi, ako bo pa-del kapitalizem, bo padel tudi socializem in komunizem, kakor na primer v Rusiji. (Mnogi tega ne verjamejo.) "Nekateri ljudje ne morejo razumeti brez znan-ke," pravi avtor. Kar človeštvo potrebuje, je pravična rešitev ekonomskih problemov, ne pa znamke in "izmov". Izjabe so tako velike in obsežne na vseh poljih gospodarskega prizadeva-nja, yes, tudi v poljedelstvu in zdravilstvu, da bi ne bilo treba

nikomur trpeti pomanjkanja in delavec bi šel lahko v pokoj na 45. letom s polno plačo in zra-ven tudi z vso zdravniško oskr-bo do smrti.

To mnogim čitateljem Prosvete ne bo šlo v glavo. Toda če malo preračunamo, koliko se baš sedaj v vojni producira, ko je poleg tega več milijonov naj-boljših delavcev v vojaški suh-nji in torej izven produkcije, a lahko mislimo, koliko več bi se lahko producirali v mirnem ča-su ob polni uposlitvi vseh dela-cev. Pred par leti bi se "veliki učenci" rekli, da bi dežel-skrhalirala ob tako velikem rodnem dolgu, ki sedaj že pre-ga naš sto milijard dolarjev, da danes ni o tem nobenega gla-su. Yes, ker je vojna, je to mo-goče, ako pa je delavec brez de-la, tega ni mogoče.

Ako hočete jasnega odgovora, čitajte Chasejeve knjige in boste izvedeli. Jaz zapišem samo le-to: kapitalizmu in komunizmu je odzvonilo. Po vojni se bo pri-šlo z delom, če bodo obveljale Chaseje "teze" in k vragu z vse-mi "izmi". Pravim tudi to, da brez fanatikov kakršne koli barve se bo boljše živelo. Nekoč so bile tlače in desetine za gra-ščake. Tudi takrat se je neki du-hovnik znesel nad kmeti, ki so "nekač slišali", da bo tlaka od-pravljena. Duhovnik pa jim je zabrusil v obraz s prižnico: "Ni-kdar! Tlaka je od Boga določe-na in do ostala za vedno..." To-ko tudi sedaj mnogi sodijo o ka-pitalizmu.

George Gornik, 493.

Je imel slabo novo leto

Bellaire, O.—Leto 1942 je za nami in se ne vrne več nazaj. Tudi delavčeve brige in skrbi v starem letu so šle po gobe v upa-nju, da nam novo leto prinese srečnejše in boljše čase. Zato smo si pa prijatelji in znanci iz-rom Združenih držav voščili vse najboljše. Tudi podpisani je pre-jel iz več držav sezonska vošči-la, želeč mi srečno novo leto. Ampak ta želja se ni uresničila.

Ker je okrog božiča precej de-ževalo, je reka Ohio precej na-rasla. Dne 30. decembra ob še-stih zjutraj slišimo po radiu na-znanilo, da bo reka do zvečer narasla do 45 čevljev višine. To-koj si mislim, da ostanem doma in začnem nositi iz kleti razni stvari v prvo nadstropje, da vo-da ne uniči, kar je spravljeno za-čez zimo.

Dne 31. decembra ob šestih zjutraj zopet slišimo po radiu naznanilo, da voda do zvečer do-seže višino 52 čevljev in opozor-jevalstvo, ki živi v nižinah—skoraj izključno delavski sloj—naj se selijo ven ali na višje pre-store. Predstavim si višino vode in pravim ženi, da nas bo voda poglajala tudi iz prvega nad-stropja, ker voda prestopi na prag, ko doseže reka 51 čevljev višine. Takoj smo vse začeli ne-siti v drugo nadstropje. In re-koč petih popoldne je voda že začela prihajati v hišo; zalila je štiri sobe in malo kuhinjo do višine sedem palcev.

Človek ne bi verjel, ako bi se ne prepričal, kaj umazana voda vse znosi s seboj: pohištvo in razne druge reči. Mnogim uniči vse v stanovanju, ker siromaki nimajo kam rešiti svojih prihi-čin. Rešijo si le najpotrebnejše in življenje. Poročila govore, da je voda v tem nenavadnem času izgnala nad 50,000 družin iz sta-novanj. Seveda, marsikomu je poleg pohištva uničila tudi bo-vo hišico. Kamor je prišla, je naredila precej škode in velika dela.

Tukaj v južnem Bellaire smo bili odrezani od mesta. Ljudi je vozila drevna mornarica na ves- (Dalia na 2. strani.)

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 11. januarja 1922)

Domače vesti. Zvonko Novak je spisal in izdal novo knjigo naslovom "Zapeška globel."

Delavske vesti. Nove pritožbe prihajajo o naraščanju brezde-lja po Ameriki.

Inozemstvo. Francoske voja-ske čete so udrele v Porurje in ga zasledle. Ameriška vlada pro-vestira proti akciji Francozov.

Sovjetska Rusija. Sovjeti so zagrozili Poljski z vojno, če bo do Poljski pomagali Francozi pri invaziji Nemčije.

Slika kaže članice unije hotelskih in restavracijskih delavcev (ADF) v San Diegu. Cak, ki sodeluje v kampanji nabiranja sta-rega železa.

Vesti z jugoslovanske fronte

Poročila Jugoslovanskega informacijskega centra in drugih virov

Predsednik Čehoslovaške dr. Beneš o koncu vojne

London, 24. dec. (ONA).—Predsednik Edvard Beneš je danes prerokoval, da bo leto 1943 doba velikih in odločilnih vojaških dogodkov, ki nam bodo brezdvomno prinesli zmago.

Te besede stoji v njegovi poslanici rojakom v domovini, ki preživljajo zdaj že četrti božič pod nemško okupacijo.

Izjavil je med drugim: "Italija je popolnoma oslabiljena, ves laski narod si želi miru. V par mesecih, ko se bo vse, kar se zdaj pripravlja, zvalilo nanjo, bo Italija popolnoma pokončana in ne bo nič več pomenila v vojaškem pogledu.

Dr. Beneš je izjavil, da vlada v nemškem vodstvu "kaotična zmešnjava". "Nikdo danes več ne ve, kdo odgovorno odloča v imenu Nemčije in nemške armade", je izjavil in dodal, "da znamenita Hitlerjeva 'intuicija' zdaj ni več vojaški faktor."

Svaril pa je pred napetimi pričakovanji in zaupanjem, da bo kar jutri že vse končano. Tudi oslabiljene Nemčije ne bi bilo zdravo podcenjevati. "Edino upanje Nemcev je zdaj, da bodo mogli v obrambi vojno tako dolgo zavlačevati, da se bodo njihovi sovražniki utrudili. In da bodo tako na čudežen način uspeli, skleniti kompromisen mir."

Nemško bahanje o tem, da se sami preživljajo, je najbolje primerjati z istovetnim bahanjem cesarske Nemčije.

Dr. Beneš se je tudi norčeval nad Hitlerjevim spletkarjenjem in poskusi nekaterih neodvisnih industrijskih in vojaških skupin v Nemčiji, da bi se začela pogajanja za mir—"predno bo prepozno". Nove ofenzive bodo kmalu razčistile položaj na Ruskem in v severni Afriki, a potem bo prišla invazija Evrope in takrat bo Nemčija doživela zares peklenjska bombardiranja, je zaključil.

Nemčija preplavljena s tujimi delavci

Washington, 24. dec. (ONA).—OWI poroča o članku v nacističnem listu "Der Angriff", glasilo nemške delavske fronte, ki zahteva, da se uvedejo posebni znaki za nastavljenice nemške narodnosti zato, da se jih ne bo zamenjavalo s tujimi delavci.

To bo nov opomin izposojenemu delavstvu, da so Nemci "Herrenvolk"—rasa gospodarjev—in različni od drugih človeških bitij.

POLOŽAJ NA BALKANU

Poročilo iz Rumunije

London, 25. dec. (ONA).—V Rumuniji je zavladal gospodarski kaos. Sistem racioniranja je propadel, tako da mora zdaj vsakdo, visok ali nizek, kupovati hrano na črni borzi. Precejšen del delavstva zasluži dobro v industrijah, ki delajo za nemške vojaške potrebe, toda tudi oni, ki imajo dober zaslužek, so nezadovoljni, ker so cene še mnogo bolj poskočile.

Rumunska vlada je baže napretila Hitlerja, naj dopusti povratek v domovino onega dela rumunske armade, ki je preživela trde bitke na ruski fronti. Rumunska vlada je napravila prošnjo deloma radi ogromnih izgub, a deloma radi nezaupanja rumunskega naroda napram Madžarom, ki se je poostrišlo, odkar je prišlo na dan, kako veliko prijateljstvo vlada med Sofijo in Budimpešto.

Hitler je to prošnjo odbil in je s tem najbrže oslabil položaj nemškega Jona Antonescuja, katerega tudi dvorski krogi ne podpirajo več. Morda bo prišlo v bližnjem do krize v rumunski vladi.

Vzgojno vprašanje v Nedičevi Srbiji

London, 26. dec. (Radiopremijna služba).—V teku oddaje vzgojnega vprašanja je citiral govornik nemško častniško-agenturo "Trans-Ocean", ki poroča, da je Nedič v svojem zadnjem govoru

pozval vse upravne oblasti, naj zatro vse anglofilske elemente na srbskem ozemlju.

Ministrstvo prosvete pa razglasuje potrebo obnovitve srbske kulture. To je le poskus vpreči v Hitlerjevo propagando ves vzgojni aparat v Srbiji. Profesorji naj širijo njegovo mračno ideologijo, a uporno mladino naj se preganja.

Na belgrajski univerzi je 34 profesorjev v znak protesta zapustilo svoje katedre.

Govornik londonskega radia poudarja, da so ukrepi vzgojnih oblasti diktirani od Nemcev—saj so Paveličeve oblasti na Hrvaškem tudi izdale slične naredbes.

Zaključil je z naslednjim svarilom: "Naj Hitlerjevi pomagači pri nas ne pozabljajo, da kvizlinška zalega ne bo ušla zasluženi kazni in da so nekateri izmed njih že začeli plačevati za svoje grehe. Zadnji je plačal japonski kvizling v Mandžuriji, ki je usmrtil več svojih in japonskih "sodelovalcev", zastupil svojo rodbino in končal s samomorom."

Nove zmage gerilcev

London, 26. dec. (ONA).—Jugoslovanske četniške sile so izvojevale tri nove zmage.

V bližini mesta Livna so se gerilci prebili skozi sovražne obrambne utrdbe in kmalu nato zavzeli mesto, ki leži v jugozapadnem delu Jugoslavije, 45 milj od obale Jadranskega morja. Gerilci so ubili 300 mož po sadke, pregnali vse ostale iz mesta in zajeli ogromne vojaške opreme.

Severozapadno od Livna so gerilci v bližini Sanskega mosta zavzeli nemško obrambno linijo in po ljutem boju potisnili sovražnika nazaj.

V tretjem sektorju so jugoslovanski gerilci v srditih bojih ubili petsto Nemcev in zaplenili mnogo orožja.

Naraščanje sabotaže na Balkanu

Ameriški urad za vojno informativno službo OWI je objavil pred kratkim poročilo Roberta Parkerja, ki je prepotoval Turčijo in poleg drugega dejal:

"Resnica iz Amerike prodira naprej v svet. Tako mogočna je, da Goebbelsove laži ne morejo preprečiti njegovega napredovanja.

Na Balkanu je sabotaža naraščala tisočerno. Turčija, zvesta svojemu zavezništvu z Veliko Britanijo in svojem prijateljstvu z Zedinjenimi državami, bo mnogo doprinesla k zgradbi novega sveta. Turška armada je pripravljena na vse."

Londonski radio o razmerah na Balkanu

London, 28. dec. (Radiopremijna služba).—Iz londonske oddaje v srbohrvaščini posnemamo naslednje vesti:

"Nemški poslanik v Paveličevi Hrvaški, Kasche, je o priliki odlikovanja nekaterih 'ustašev' ostro protestiral proti angleški in ruski propagandi na Hrva-

MAKE EVERY
PAY DAY
BOND DAY
JOIN THE PAY-ROLL
SAVINGS PLAN

škem in tako nehote priznal, da je uspešna in da hrvaški narod močno misli na obnovo svoje svobode.

Iz Albanije poročajo, da divja gerilski boji od Skadra na severu pa do grške meje na jugu. Potrjuje se tudi vest, da so gerilske čete udrele v Tirano, albansko prestolnico in se tam držale več ur. Napravile so ogromno škodo in ubile več visokih italijanskih častnikov.

Vprašanje železniškega prometa v zasedeni Evropi postaja vedno težje. Zadnji čas so Nemci poslali veliko število vagonov in lokomotiv iz Norveške nazaj v Nemčijo."

Jugoslovanski častniki v Londonu

London, 16. dec. (JIC).—Zveza jugoslovanskih častnikov v Londonu je priredila v čast svojih angleških tovarišev obed, kateremu je prisostvovalo veliko število angleških in zavezniških osebnosti.

Predsednik jugoslovanske zveze Mihajlo Petrovič je pozdravil velikega prijatelja našega naroda in častnega predsednika zveze Wickhama Steeda, ki je v svojem odgovoru pozval svoje britanske tovariše, naj dobro pazijo na Jugoslavijo, ki si je pridobila velikih zaslug in je neohodno potreben predpogoj za trajen mir na Balkanu.

V imenu angleških častnikov je Canyon poudaril velike kreposti jugoslovanskega naroda, njegove zasluge in ljubezen do domovine, ki se je s toliko jasnostjo izrazila v prvi in drugi svetovni vojni.

Kanadsko sodišče podprlo vlado

Regulacije glede prehoda meje olajšane

Ottawa, Kanada, 9. jan.—Vrhovno sodišče je podprlo vladini sistem vojne kontrole in razveljavilo odloke nižjih sodišč, da se kontrola ne more izvajati v področjih provinčnih oblasti. Justični departament je potem tiral zadevo pred vrhovno sodišče, ki je zdaj podalo svojo razsodbo.

Vrhovno sodišče ni samo odločilo, da ima vlada oblast vojne kontrole, temveč tudi, da jo lahko delegira, ako to zahtevajo okoliščnosti. Ako bi bilo sodišče odločilo drugače, bi morala vlada iti pred parlament in zahtevati sprejetje potrebne zakonodaje.

Vlada je naznanila sklenitev dogovora z Ameriko glede olajšanja regulacij prehoda meje iz Kanade v Ameriko in obratno. Sedanje regulacije določajo, da mora vsaka oseba imeti posebno dovoljenje za prehod meje poleg potnega lista. Odslej naprej bodo zadostovale izkaznice.

Sklenitev dogovora je sledila konferenci kanadskih in ameriških uradnikov v Washingtonu.

Italijanski glas o Primorski

(Italijanski list Italia Libre, ki izhaja v Buenos Airesu, je natisnil dne 10. oktobra 1942 članek, ki ga zaradi njegove dokumentarne vrednosti prinašamo v celoti.)

Italia Libre je najuplnejši italijanski časopis v vsej Južni Ameriki—in dejstvo, da je prinesel ta članek, dokazuje, da se zdaj celo tudi že nekaterim Italijanom odpirajo oči. Zaključki tega članka sicer niti iz daleka ne krijejo naših pravic in potreb, vendar pa so zanimivi, ker odločno obsojajo stara pota italijanske imperialistične politike.)

Italija in njeni odnosi z Jugoslavijo

Polemike, ki so se razvele svoj čas radi izjave jugoslovanskega ministrskega predsednika generala Simovića in pred kratkim znova zagorele, mi dajejo povod, da napišem par kratkih besed o tem starem problemu, ki grozi že v naprej zastupiti medsebojne odnose obeh sosedov na obalah Jadranskega morja. Mislim, da ta problem dobro poznam, ker sem rojen v onih krajih in stvar dovolj izprano raziskal—zdi se mi, da sta obe strani iz nerazumevanja zagrešili mnogo pomot, ko da bi nekdo vzel v roke prizmo in si belil glavo, dali je stara ali zamenjana. Zgodbino pa je, da je to medsebojno nerazumevanje povzročilo mnogo trpljenja, zamud in usodepolnih zablod na potu onega duha, o katerem je sanjal v Lokarnu dobri in patetični Briand, ko je imel v onem zgodovinskem parku s Stressemannom svoje samotne razgovore. Koliko zaprjenega časa, koliko izgubljenih iluzij!

Gaetano Salvemini je posvetil v ta problem s svoje strani ter pokazal njegov značaj z geopolitičnega in gospodarskega stališča in je bil zato obenem s Carlo Sforzom od nacionalistov obtožen, kot izdajalec, ker je odklonil postaviti mejo na Dinarske Alpe, po vsej dolžini njihovih grebenov in požrti dodatne stotisoče Slovanov.

Odbor iz Julijske Krajine postavlja Sforzo pred dilemo, ki ni niti zgodovinsko resnična niti stvarno logična. Z ene strani ga obtožujejo, da si je po krivici prilastil nekatera ozemlja, a z druge (italijanske) ga obsojajo, ker tega ni storil. "Ako hočeš ubiti psa, reci, da je stekel" (francoski pregovor). Toda Salvemini se ni brigal za zahteve vojakov, ki niso politično pametni; takrat smo živeli v ozračju neplačanih računov in sence premirja v Kormoni so težile na delegate, tako da smo (Italijani) dobili mejo, ki je skoraj idealna.

Zdaj pa, ko se Jugoslavija bori s hrabrostjo, dostojno njene slave preteklosti, nam kaže zavozljanost etniških razmer v Julijski Krajini, kaj se bo godilo na mirovno konferenci, ako tega starega spora ne rešimo v naprej, in sicer tako, da bosta oba partnerja zadovoljna.

Neštevilne neumnosti, ki so jih italijanske oblasti skozi 20 let zagrešile napram "tujemu" prebivalstvu, so dosegle svoj vrhunec zdaj, ko si slede druga za drugo v izvrstnem imitiranju nacističnih sistemov zatiranja podjarmljenih narodov.

Streljanja ter slepo in brutalno uničevanje krajev s strahom prevzemajo svobodne Italijane, ki z vso odločnostjo odklanjajo vsako odgovornost in zahtevajo, da se jim ne pripisuje nobena krivda s politiko napram Slovanom od leta 1918 naprej. Avstrija, celo osvobojena Avstrija, je ravnala z večjo razsodnostjo in kljub žilavemu odporu proti raznarodovanju s strani učiteljev in duhovnov v Sloveniji in Hrvaški, je vendar dosegla, da se je vojaštvo iz teh krajev vedno junsko borilo za svojega fevdalnega dunajskega gospodarja.

Jugoslovanske zahteve so usmerjene predvsem na Dalmacijo in na triaške, goriske in puljske pokrajine, o katerih trde, da so z ogromno večino slovenske, oziroma hrvaške.

O Dalmaciji raje ne bomo govorili, ker je popolnoma hrvaška, razen ako bi hoteli povzdigniti 8000, ponavljam: osem tisoč Italijanov v položaj narodne manjšine. Njena geografska in strategična važnost je ogromna, ker bi Dalmacija v rokah Italije napravila iz Jugoslavije italijanski gospodarski protektorat ali pa jo primorala v nasprotnem slučaju, da z nami pretrga trgovske zveze in potem usmeri svoj promet po rekah na Donavo in v hanseatska mesta. Vse to so stare in zelo znane stvari.

Starinske in spoštovanja vredne benečanske razvaline v Trogiru in Dioklecijanovi ostanki v Solinu predstavljajo lepe in strastpolne, zgodovinsko-literarne emocije, ki so privedle fatalnega pesnika iz palače Vittoriale do tega, da je začel streljati iz svojih malo nevarnih topov, za katere pa vendar plačujemo tako visoko ceno. Vse to pač razvzmeta patriotično in lazi-patriotično zavest mornarjev obalske plovice in razgreva skupino starokopitnih čitateljev Danunijeve "Ladije", posebno onih čitateljev, ki še nimajo 18 let—toda vse to ostaja v hladnem okviru arheologije.

Tako prihajamo do Trsta, ki je popolnoma in znamenito italijanski, ki se je hrabro boril, da bi takšen ostal in se spojil z materjo domovino, ako ravno je pokojna Avstrija z vsemi sredstvi brezuspešno poskušala, da zdrobi—ker ga razbiti ni mogla—granitni blok njegovega italijanstva. Toda s tem je v tej pokrajini tudi vse končano. Vse ostalo je kompaktno slovensko in komaj kilometr izven mesta se ne sliši več italijanske govornice.

Puljska pokrajina in Istra pa predstavljata etniško in jezikovno mešanico, ki se vleče predvsem vzdolž stare meje med beneško republiko in avstrijskim cesarstvom, deloma ob reki Mirni, deloma pa po črti, ki deli obalno, popolnoma italijansko ozemlje od notranjega dela, ki je hrvaški, akoravno ne več čist, temveč pomešan in prepleten z mnogimi naselbinami, posebno iz Furlanije in Karnije, ki so bile postopoma absorbirane. Kljub temu pa se nahajajo še v mnogih središčih v notranjosti majhne in borbene italijanske identitistične manjšine, vključene v hrvaško večino, ki so se vedno upirale in na dale.

V pogledu goriške pokrajine pa je priroda, in sicer reka Soča, potegnila tako jasno in točno mejo, delečo dve grofiji, da izpušča le prebivalstvo glavnega mesta, ki je kakor Trst obkoljeno od kompaktne slovenske zone na levem bregu reke Soče.

Te tri pokrajine predstavljajo zaledje triaške luke, ki je po anekslaji za vedno izgubljeno. To je neoporečno dejstvo, ki je bilo načelnikom italijanskega irendentizma dobro znano; kar niso mogli vedeti v naprej, je bila ustvaritev države od 15 milijonov prebivalcev (petkrat več nego prebivalstvo male Srbije), ki bi se z 200 milijoni Slovanov za seboj neprestano borila, da odrine 700.000 neosvobojenih bratov.

Mi pa imamo zdaj odgovoriti na vprašanje—ne glede na interese in čustva naših predhodnikov—ali bomo ponovili tragično zablodo Aehrenthala ali raje začeli razumevati, da so se časi temeljito izpremenili.

Zdaj ne gre več za to, dali se hočemo ali nočemo odločiti; ne gre več za to ali je zločin ali ne, predstaviti "svete mejnike", kadar to zahtevajo višji interesi. Treba je odločnosti, treba je razumeti in izjaviti, da imajo vsi

narodi isto pravico do življenja, kakor je to tudi končno veljavno utrdila Atlantska poslanica.—Vzdrževati na vse večne čase plamen takšnega ognja, ali tudi le tlečo žerjavico, bi bilo prenevarno za bodočo Evropo. Razpravljati o tem, ali je umestno ali ne, dovoliti italijanski ali slovenski šoli v tej ali oni vasi, in to za ceno stalne napetosti, bi bilo izzivanje in zasmehovanje milijonov mrtvih, padlih v tej vojni za definitivno obnovo boljšega in čistjšega sveta.

Tak kot je, Trst ne more živeti. A na drugi strani pa tudi ni mogoče izročiti tujcem 300.000 Italijanov brez solidnih in častnih jamstev, ker bi čustva in narodna čast zadobila kruto in neozdravljivo rano. Ako bi stavili to vprašanje enemu izmed starih strokovnjakov politične vede, enemu izmed onih starih predstavnikov "laudatores temporis acti se pueris", bi nam zlobno odgovoril:

"Giuseppe Mazzini in Carlo Cattaneo sta ta vprašanja poznala in razrešila že pred 80 leti, a vi starokopitni in nevredni potomeci se utapljate v čaši vode."

Južnovevropska ali podonavska federacija bo nujno potrebovala pristanišče, a edino veliko pristanišče, ki bo odgovarjalo, za pomnite si, edino pristanišče za njeno trgovino z vzhodom, je Trst. Napraviti iz njega veliko kozmopolitično metropolo s svojo dobro lukno in odrediščem v prid novi Evropi nekaterim zunanjostranskim nadvlado v mestu, bo potrebna in možna, akoravno morda na prvi pogled težka žrtev na oltarju končno veljavne ureditve pomirjene Evrope.

Toda zdi se mi, da se motim—da, zagotovo se motim, kajti novi časi bodo prinesli idealno rešitev: Zedinjene države Evrope.

M. G.

O podporni akciji po vojni

Viscount Cranbourne, lord hranitelj državnega pečata, je izjavil londonskemu Timesu, da bo vladala po tej vojni v Evropi taka beda, ko je svet še ni videl in da bo radi tega treba ustvariti posebno organizacijo, ki bo morala začeti s svojim delovanjem čim prej.

Zavezniški komite, katerega naloga je, pripraviti pregled in oceniti potrebne množine, je dobro napredoval. Vse zavezniške vlade so že oddale približne cennitve za potrebo hrane v teku prvih 18 mesecev po vojni.

Skupni zavezniški komite zdaj urejuje sezname teh cenitev in je osnoval posebno število tehničnih podkomitejev vseh zavezniških narodov.

Problemi podpore zanimajo ves svet—fadi tega bo potrebno izdelati splošen načrt, ki bo veljal za vse narode, ki pa bo moral biti tudi sprejet od vseh zavezniških sil.

Neuradna posvetovanja glede izdelave takšnega načrta so v teku z ameriškim Zedinjenimi državami. Britanska vlada je prisrčno pozdravila imenovanje guverniera Lehmana, ker je iz tega posneta, da nameravajo Zedinjene države sodelovati pri rešitvi tega problema.

Mi, je izjavil viscount Cranbourne, smo v tesni zvezi z vlado ameriških Zedinjenih držav, kakor tudi z ostalimi zedinjenimi narodi, ker hočemo skupno z njimi postaviti temelje tej akciji, čim bodo okoliščnosti to dopustile. Do zdaj naša posvetovanja še niso zadosti napredovala, da bi mogli končno veljavno sklepati, zato pa postopoma izdelavamo sistem in nikakor ne izgubljamo časa po nepotrebnem.

Razni kombinirani odbori, n. pr. odbor za hrano, materialno pomoč, brodarstvo itd., ki že zdaj obstojajo, bodo morda v kratkem postali okostje mednarodne organizacije. Sir F. Leith Ross bo ostal načelnik angleškega dela organizacije in bo stopil v ozke stike z guvernerjem Lehmanom.

Organizacija podpore v izdatni meri, je zaključno izjavil viscount Cranbourne, je orjaško podjetje. Začetek je bil do zdaj dober, toda ves svet mora biti pripravljen za čas, ko bo treba nastopiti.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje s 2. strani.)

la takorekoč dan in noč. Tudi pitna voda in elektrika sta bili ustavljeni, plina pa je bilo le toliko, da se je za silo moglo kaj skuhati. Na novega leta dan ob osmih zjutraj je voda upadla za dva čevlja. Treba je bilo vzeti metlo v roke in čistiti nesnago ven iz hiše.

Torej mi na žalost niso pomagala vsa lepa noveletna voščila od prijateljev in znancev. Nekateri celo trdijo, kar dela na novega leta dan, potem dela vse leto. Kar se mene tiče, ne verjamem v bajke. Če bi bilo to res, bi se rajši preselil v Saharo. Južni Bellaire je bil od 30. do 11. ulice več ali manj pod vodo in ves promet po državni cesti 7 je bil ustavljen od 30. decembra do 2. januarja. Mestece Shadyside ni bilo prizadeto, toda južno naprej, to je Weegee, Dilles Bottom, Pike Creek in Powhatan Point pa so bila prizadeta. Vsi štirje premogorovi južno od Bellaira so ustavili obrat, ker je voda zalila železniško progo. V Bellairu je ustavila obrat v dveh steklarnah, lončarni in tovarni za peči.

Zdaj, ko je voda upadla nazaj v svojo strugo, izgleda v resnici kot bi bil obli potop. Za seboj je pustila dovolj blata in druge nesnage, katero je prinesla kdo ve od kod. Pravijo, da tako visoke vode v decembru ne pomnijo niti najstarejši ljudje v teh krajih. Seveda, prizadeti so vedinoma siromahnejši sloji, kajti bogatini si postavijo svoje palače, kjer jih voda ne doseže in kjer ni veliko šuma. In ker je še zmira oblačno in deževno vreme, sem pa tam pa tudi sneži, je bojazen, da se voda spet povrne v novi povodnji. In prvi trije meseci v letu so v teh krajih kakor nalašč, da prvi, drugi ali tretji izvali reko Ohio iz njenih strug, in sicer še do višje stopnje kot je bila zadnjič. Jaz imam v tej reči izkušnje že od leta 1897, kajti v tem času je bila voda že trikrat v moji hiši in mi je dala dovolj dela. Tega si prisiljen izvršiti, če nečeš škodo trpeti, kajti voda ne pozna usmiljenja.

Torej prvi trije dnevi v tem letu so prizadeli dovolj gorja in skrbí stotisočnim delavskim sloja. Ampak smo delavci že navajeni trpljenju in brigam za obstoj. Posebno pa organizirani delavci vseh strok se borijo za boljše in pravičnejše človeško družbo. Da bi le nam v bližnji bodočnosti tudi zasijalo zlato solnce in da bi tudi nam rožice cvetele v decembru namesto povodnje. To se gotovo zgodi, če bomo stali rama ob rami, delali roka v roki in pomagali uničiti najgršjo golazen—nacističnem—enkrat za vselej.

Louis Pavlinich, 258.

Norveški židje poslani v taborišče

Samomori židovskih deklet v Variavi

Stockholm, Švedska, 19. jan.—List Dagens Nyheter je objavil poročilo iz norveških virov, da so nacistične oblasti poslale 60 židov v koncentracijsko taborišče. To je bila zadnja skupina norveških židov.

Druga vest iz Oslo, glavnega norveškega mesta, pravi, da je vlada premierja Quislinga, Hitlerjeve lutke, odvzela državljanstvo 120 Norvežanom, ki so pobegnili v Anglijo in na Švedsko, in konfiscirala njihovo premoženje. Med prizadetimi so politiki in častniki.

New York, 9. jan.—Pismo, ki ga je dobil uradnik odbora Beth Jacob, ameriške židovske organizacije, pravi, da je 93 židovskih deklet v starosti 14 do 22 let izvršilo masni samomor z zastripitvijo v Varšavi. S tem so se izognile prisilni prostituciji v nemškem vojaškem taborišču.

Pismo, datirano v avgustu, je prišlo v New York iz Švice.

London, 9. jan.—Radijsko poročilo iz Berna, Švica, pravi, da so Nemci ustrelili enajst Čehov v Pragi zaradi špionaže in kršenja tržnih regulacij.

Kitajski gerilci dobivajo navodila o operacijah proti Japoncem v osadju fronte.

DOLGA
ROKA

S. M. GARDENHIRE

(Se nadaljuje.)

"Da, rekel je državnemu pravniku, da kot dober kristjan ne sovraži osebo mr. Byrneja, čeprav je ljubil svojega nečaka kot lastnega otroka. Po njegovem prepričanju se bo mr. Byrne vedno stavil na razpolaganje tej težki obžolbi. Rekel je celo, da namerava danes zvečer sem priti."

"Čemu?"

"No, čuti se — kakor je rekel — v gotovem oziru soodgovornega za nesrečo. Njegov spor z mr. Byrnejem je tega tako razburil, da je razdražljivi mož izvršil ta zločin."

Jaz sem se plemenitemu postopanju Holdenovemu tem manj upiral, ker se mi je zdelo, da bo učinkovalo na javno mnenje v prospeh mojega strica. Iz tega naziranja je tudi naš pravni zastopnik, ki nam je nasvetoval, naj vljudo in obzirno sprejmemo Holdena."

Conners se je zadovoljil s tem, da se je molče smehljaj, dočim naju je vedel Vining v hišo, in sicer v parterno stanovanjsko sobo, ki je tipična za farmerske hiše v južnih delih države.

Pri našem vstopu se je dvignil neki star mož, ki je z dvema damama sedel pri kamini, v katerem je udobno prasketal ogenj, kajti navzlic milemu vzdušju zunaj je bilo v sobah občutljivo mrzlo.

Ko sem pozdravil mrs. Viningovo, sem skrivoma opazoval hčer, sloko, mlado deklico s priključnimi potezami. Njena lepota je trpela samo vsled žalosti in pslitih solz.

Oče je bil zamišljen in obupan.

"Dober dan, gospodje," je odgovoril na naš formalni pozdrav. "Mr. Vining mi je zatrjeval, da mi vi morete pomagati, čeprav si ne morem misliti — kako."

Ce celo moja lastna hči proti meni pričuje, tedaj ne morem ničesar več povedati. Prepričan sem, da dela v dobri veri, vendar pa mi je vse popolnoma nerazumljivo."

"Povejte nam, mr. Byrne, kako se je stvar dogodila," je rekel Conners, "morda boste potem z najino pomočjo začeli vse razumevati." Stari mož je takoj ugodil tej zahtevi. Hitro, da je ena beseda segala v drugo, je slikal najnavadnejše dogodke onega kritičnega dneva tako natančno in obširno, kakor jih je v duhu gotovo že stokrat premislil in presodil. Ena okolščina, ki jo je vedno znova in znova ponavljal, ga je posebno bolela: da so domovili nad njegovo besedo. Sosedji sicer niso našli ničesar vrženega orla, toda kako lahko bi plažala se lisica odnesla ptica ter veter izbrisal sledove ter razpihal perje.

Sicer pa je s svojim poročilom potrdil le to, kar sva že vedela. Novega nama tudi on ni mogel povedati.

Nato je Conners izprašal hčer, ki je vsa v solzah ponovila le to, kar mu je že Conners povedal, namreč da je videla, kako je njen oče ustrelil mladega Holdena ter na to omedlela.

Ko se je zopet zavedla, so bili sosedje okoli nje zbrani. Njen oče je bil že aretiran. Poročnik Randall ji je potem vse pojasnil. Toda navzlic svoji žalosti je vedno govorila resnico, kakor jo je njen oče vedno učil. Več ni mogel Conners od nje izvedeti.

Kmalu na to smo šli k mizi ter povečevali v žalostnem molku.

Ko smo na to zunaj na prostem kadili svoje smotke, se je Conners sam izprehajal po sadnem vrtu, dočim sva se mr. Vining in jaz pogovarjala.

Blizujoč se rjopot voza je naznanjal obisk. Šli sva torej zopet v hišo, kamor je med tem časom prišel mr. Holden.

Ko smo vstopili, je govoril z mr. Byrnejem in

damama. Vining naju je predstavil bankirju kot svoja prijatelja.

Najina navzočnost ga ni iznenadila, kajti v farmerski hiši so obiski kaj vsakdanjega.

"Smatral sem za svojo dolžnost, da vas obiščem, mr. Byrne," je rekel, držeč se korektno kot star trgovec, vendar pa je bil njegov glas nekako čudno trd in nesimpatičen. "Tako dolgo smo stanovali v istem okraju, da sem pač dolžen, obiskati vas. Obžolbo zastopati, to je stvar državnega pravdnika, ne moja." In končno tudi ne vem več o vsej zadevi, kakor drugi. Zaradi svojega nečaka sem zelo žalosten, nič manj pa zaradi vas."

Ostro sem ga opazoval, ravnotako tudi Conners. Bankir je bil velik, suh. Imel je sive lasse in neko ostro potezo v obrazu, kakor tudi bodeče oči, ki niso poznale izraza sočutja.

Čim dalj sem ga opazoval, tem bolj se čudil, da je prišel.

"Jaz nisem umoril Edgarja Holdena," je rekel mr. Byrne.

"Nikdar vas nisem smatral za zmožnega takega zločina," je odgovoril bankir — "sploh nobenega zločina, bi rad še pristavil. Da vam to povem, sem prišel sem. Vaše grožnje napram mojemu nečaku so bile seveda neopravičene, toda lahko si mislim, kako ste bili razburjeni in razdraženi. Vas in miss Millicent torej kar najbolj obžalujem."

Deklica je molče gledala v ogenj, ki je prasketal v kamini. Čudna in obenem smešna ideja, s katero sem si razlagal Holdenovo navzočnost, se mi je v tem hipu pojavila v glavi. Skoraj bi se na glas zasmel. Stari lopov ni bil oženjen, sames ali vdovec; mogoče je sam zaželel deklico in smatral to za ugodno priliko, da jo dobi.

Njegov nečak je bil mrtev, poročnik Randall pa je prišel v nemilost pri očetu. Tako bi si zdaj mogel pod krinko prijatelja v nesreči pridobiti hvaležnost in s tem roko lepe Millicent. To pomenja za trgovca: izrabiti konjunkturo. Komaj sem čakal, da povem to slutnjo Connersu, vendar je ta še vedno vso svojo pozornost obračal na bankirja.

"Ali bi mi ne hoteli popolnoma odkrito povedati," je vprašal pozneje Conners mr. Byrneja, "ali ste resno mislili z grožnjo, ki ste jo izrekli proti mlademu Holdenu?"

"Navadno vedno to mislim, kar pravim," je odgovoril stari mož z določnim glasom, "in takrat sem bil zelo razjarjen. Danes pa vem, da bi nikdar ne izvršil svoje grožnje. Hotel sem, da se mladi mož izogiba naše hiše in prav gotovo bi ga tudi krepko prijel, če bi ga zasačil v moji hiši; nikdar pa ne s puško ali revolverjem."

"Le nadaljujte!" je prosil Conners, ko je mr. Byrne prenehal govoriti. "Vaše besede se glase odkrito in resnično, in to rad slišim!"

"Veseli me, da hoče Holden spričo moje sedanje nesreče pozabiti najin prejšnji spor," je nadaljeval stari mož, vendar pa je bilo krivično od njega, da me je tako pritiskal."

"Tega tudi nisem nikakor nameraval," je odgovoril sladko bankir. "Jaz bi vam dal lepo vsoto denarjev za oni kos zemlje. Nisem prišel samo zaradi tega — pri tem je nekoliko zakajal — gre še za neko drugo zadevo. Procesi so zelo dragi in vi boste pač rabili denar. Sicer vem, da vam je mr. Vining plemenito prišel na pomoč, toda vi niste — kolikor vas menda poznam — mož, ki bi posebno rad sprejemal pomoč od sorodnikov. Dam vam deset tisoč dolarjev za ono zemljišče."

(Dalje prihodnjič.)

Drobne povesti

Spisal Josip Planinec

NEKAJ NOVEGA ...

Dve leti sta že pretekli, odkar sta izgovorila med seboj zadnjo besedo o ljubezni.

Od tedaj je stala med njima nevidna stena, ki nista mogla skozi njo. Hodila sta drug zraven drugega, obdvovala sta pri isti mizi, njuni postelji sta stali druga tik druge. Toda vmes vedno in povsod ista stena! Govorila sta med seboj, a vedno z istim enakomernim brezraznim naglasom, ki govore z njim popolnoma si tuji ljudje, ki se srečajo na ulici zato, da se razidejo še isti hip. Stopinja enega ni puščala za seboj sledu, ki bi ga opazil drugi. Gledala sta se, a se nista videla, poslušala sta se, a se nista slišala.

On je prihajal domov iz urada redno in točno. Niti ura ni šla natančneje, nego je hodil on. Istotako natančno je sedel k obedu, istotako natančno je vstal. Zlice in vilice so ropotale dan za dnem z istim zvenetom, jedila in krožniki so se donjali in odlašali z vedno enakim, prijetnim žumom in s tihi, ko-

maj razločnimi stopinjami. Po večerji je čital časopise in kadil svojo smotko, vsak naslednji dan natančno od iste do iste minute kot prejšnji večer. A potem je molče vstal, poklonil se ji ter dejal z nizkim, navadnim glasom: "Lahko noč!" Kmalu nato je zaškrpala postelja in bilo je tiho kot v grobu.

Ob popoldnevih, ko njega ni bilo doma, je sedela ona navadno v svoji sobici ter delala različna ročna dela. Čestokrat pa si je padle roke v naročje, njena lepa glava se je sklonila kvišku in njene velike modre oči so se zagledale nekam daleč, daleč tja ven za solnce, ki je počasi ležal navzdol proti nizkim zarastlim holmom. In njene misli so blodile tja v ono ozko dolinico pod zeleni grič, kjer je cvetela njena prva mladost, tja v domačo hišo, ki jo je nanjo vezalo tisoč spominov. In tam je tudi bilo, kjer je spoznala njega, tam je bilo, kjer je stari oče položil njeno roko v njegovo. Kakšni spomini! Kako je bila srečna tedaj!

Od tam je šla za njim, za svojim možem v mesto in živela sta življenje, o kakršnem je sanjala tam pod solničnim gričem, življenje polno ljubezni, polno soln-

ca in svetlobe. Živela sta sama zase, zadoščala sta drug drugemu.

Nekega dne sta sedela skupno na balkonu. Bil je lep večer, pravi italijanski večer. Nehote so se jima poiskale roke, prsti so se oklenili prstov in njena glava se je naslonila na njegovo ramo. Z vrta so dehtele rože, zrak je bil nasičen s pomladnim vonjem, oddaleč jima je plulo na uho zvonjenje. Onadva pa sta lepetala sladke besede ljubezni, in njune ustnice so se dotikale sleherni hip.

Bili so to krašni trenotki, sve-tli trenotki, toliko sveteljši, ker so bili zadnji.

Kdo ve, kako se je zgodilo? Nikdar pozneje se ni moglo domisliti, kako se je moglo pripetiti kaj takega, kaj tako groznega.

Ko sta pozno v večer vstala, da bi odšla počivat, tedaj se je ona privila še bližje njega. In tedaj je dejala:

"Kako hvalim Boga, da sem te dobila. Kako hvalim Boga, da sem imela toliko, da sem lahko poplačala tvoje dolgeve ter sem sedaj ..."

Dalje ni izgovorila. Hipoma je izpustil on njeno roko, in vsa kri je izginila iz njegovih lic. Bil

The Upper Crust

"He keeps muttering about someone named Claude, doctor. And this morning fired the butler for simply putting pepper on the breakfast table."

je hkratu trd in mrzel kakor kamen.

"Nesrečnica, kaj si storila? Ali sem to zaslužil?"

Obrnil se je ter stopal proti vratom spalnice nasprotne sobe. Njegovi koraki so bili težki in negotovi. Niti ozrl se ni več, a vrata je zaklenil za seboj.

Ona pa je ostala sredi sobe ter ni mogla pojmiti njegovega vedenja. Šele čez dolgo se ji je zavitilo, kaj je storila. Tedaj je pa padla na divan ter obležala kakor mrtva ...

Drugo jutro je bilo že pozno, ko so se odprle duri. On je stopil ven, in na obrazu so se mu poznali sledovi prečute noči. Njegove oči so zrle motno in naravnost predse. Bile so črno obrobene in so zrle brezizrazno.

Tedaj šele je privzdignila glavo tudi ona. Plaho, s trpečim srcem je povzdignila oko proti njemu in roke so se ji sklenile na prsih.

On pa je stopal mimo nje s trdimi, težkimi koraki.

Planila je kvišku, stopila je korak za njim ter iztegnila roke. Toda tedaj ji ni hotela noga dalje, obstala je na mestu. Samo njene roke so se iztezale za njim. Ali on je odhajal in se ni ozrl ...

Tako je torej prišlo, da sta pretekli že dve leti, odkar sta izgovorila med seboj zadnjo besedo o ljubezni. Od začetka je ona še večkrat poizkusila, da bi se mu približala. Njeno srce je krvavelo, njene roke so se še vedno iztezale proti njemu. A prav tako so ji vselej upadle, in vselej, kadar so jih upadle, je počila nova struna v njeni notranjosti. Nazadnje so popokale vse, srce je bilo prazno in ničesar ni več čutilo zanj. Bila je prepričana, da ne more biti drugače. In privadila se je take-

mu življenju in skoro ni več verjela, da je bilo kdaj drugačno.

A od tedaj je stala med njima nevidna stena, ki nista mogla skozi njo. Hodila sta drug zraven drugega, obdvovala sta pri isti mizi, njuni postelji sta stali druga tik druge. Toda vmes vedno in povsod ista stena! Bila sta si popolnoma tuja. Stopinja enega ni puščala za seboj sledu, ki bi ga opazil drugi. Gledala sta se, a se nista videla, poslušala sta se, a se nista slišala ...

Nekega dne, prav ob oblietnici njunega sedanjega razmerja, je stala ona pri odprtem oknu ter zrla na ulico. Neki vrtnar je peljal mimo na vozu raznovrstne, komaj razcevele cvetice. Njih barve so blestele, njih listje je trepetalo v gorki, božajoči jih sapi. Voz se je počasi odmikal, z njim so se odmikale cvetice, dokler ni ulica stala zopet samotna in sanjajoča. A ona je videla cvetice še vedno, še vedno so ji trepetale pred očmi.

In tedaj se je je polastila nekega dolgo nepoznana ožnost. Iz te nenadne ožnosti pa je vzkliklo hkratu hrepenenje, hrepenenje po nečem neznanem, po nečem lepem. Njena duša se je po dolgem času zopet napolnila s čudovitimi podobami, s podobami že davno zabrisanimi.

Ko se je ozrla po ulici navzgor tedaj je zapazila nekoga, ki je stopal vedno bližje. Njegovi koraki so bili elastični, njegov stas vitek in ponosen. Ko je dospel do okna, se je ozrl kvišku in pozdravil. A tedaj se je ona spomnila, kje sta se že videla. Srečala sta se v prejšnjih časih večkrat v družbi, in med vsemi ji je bil tedaj najljubši. A ko ga je danes zopet zagledala, je njeno oko obviselo na njem in

ga je spremljalo navzdol po ulici, dokler ni izginil za voglom. In zazdela se ji je tedaj, da je ulica postala hipoma pustejša in praznejša. Hrepenenje v njeni notranjosti pa je rastlo, a med njim se je pojavila neka čudna nemirnost.

Stopila je od okna v sobo. Sedla je za mizo in podprla si je glavo z rokami. Začutila se je hkratu utrujena in izmučena. Utrujena in izmučena do smrti. Stene njene sobe so se zožile, pohištvo se je stesnilo. In tedaj je tudi slutila, da je prišla v svojem življenju do novega križpotja.

Potrebovala je svežega zraka. Vstala je in se je odpravila na izprehod. Čez dolgo časa jo je zopet vleklo nekaj tja v mestni šum. Sedaj ni smela biti sama v sobi, ako ni hotela, da jo ta zrak zaduši. Hodila je po mestnih ulicah dolgo brez namena, iz ulice v ulico. Vse se ji je zdelo novo, vse nepoznano, kakor bi bila prišla prvič z dežele v mesto. Nezadovoljna se je vračala proti domu.

Nezadovoljna je bila sama s seboj. Ko se je odpravila ven, je pričakovala, da se ji pripridi nekaj nenavadnega, nekaj čisto novega. Vsak hip bi se bilo moralo zgoditi. Sicer ni sama vedela, kaj naj bi to bilo, a vendar je bila potrta, ko se ni zgodilo ničesar.

Tedaj pa, ko je zavila v predzadnjo ulico pred svojim stanovanjem, se je hipoma stresla. Prebledela je, vsa kri ji je silila k srcu. Mimo nje je stopal on, ki jo je popoldne pozdravil, ko je stala pri oknu. Tudi sedaj jo je pozdravil, a zraven jo je pogledal kakor bi bil presenečen, da jo sreča.

A ona je hkratu vedela, da je to tisti dogodek, ki ga je pričakovala na svojem izprehodu danes. Zavedela se je, v njeni duši je bilo jasno. Nekaj težkega se je takrat odvalilo z nje srca, nekaj mehkega, toplega se je naselilo v njen.

Skoro vesela je prestopila prag svojega stanovanja ... Zvečer sta večerjala skupno s soprogom kakor navadno. Ko je tako sedela nasproti njega, jo je obšlo neko posebno čustvo. Nekaj razposajenega, prešernega jo je navdalo, nekaj takega, česar dozdaj ni poznala. Od strani je pogledala svojega soproga, ki je večerjal mirno in dostojno. In prav tedaj je povzdignil svoje oči i on. Njuna pogleda sta se srečala. Ona ni hotela svojega odtegniti. Toda njegov pogled je bil danes vedno drugačen, kakor dozdaj v teh dveh dolgih letih. Njegovo oko — jo je gledalo mirno skozi nam pol zaprte trepalnice, ali iz njega je svetilo nekaj nenavadnega. To oko jo je gledalo tako, kakor bi videlo vanjo, kakor bi natančno vedelo, kaj se danes vrši v njeni notranjosti. To oko je prodiralo s svojim mirom v njeno dušo. In gledalo je vanjo in se ni povesilo.

Tedaj pa je hipoma izginila njena razposajenost in prešernost. Polastila se je je zmedenost, in njena glava se je obrnila proti oknu. A vedno je še čutila, da visi na njej njegovo oko. In ta mirni, ta hladni pogled jo je pekel, ta pogled ji je gnal vso kri k srcu.

(Dalje prihodnjič.)

AGITIRAJTE ZA PROSVETO

FOR DEFENSE

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vsa

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih ...

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

... Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
... Cene zmerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-59 S. Lawndale Avenue Chicago, Illinois
TEL. ROCKWELL 4804

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine ki eni naročnik. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali nečlana \$6.00 za eno leto naročnina. Ker pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni varnika, reči, da je list Prosveta za člana SNPJ. List Prosveta je vada lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnili: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravnštvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravnštvu znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdrst, države in Kanado \$6.00	Za Ciceru in Chicago je \$7.50
1 tednik in 4.00	1 tednik in 6.25
2 tednika in 3.50	2 tednika in 5.10
3 tednike in 2.40	3 tednike in 3.90
4 tednike in 1.20	4 tednike in 2.70
5 tednikov in nič	5 tednikov in 1.50

Za Evropo je \$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v plam in si naročite Prosveto. List, ki je vada lastnina.

PROSVETA, SNPJ.
2657 So. Lawndale Ave.
Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$

1. Ime Čl. društva iz

Naslov

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2. Čl. društva iz

3. Čl. društva iz

4. Čl. društva iz

5. Čl. društva iz

Mesto Država

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐

Domačinke na Novi Gvineji ogledujejo ameriško bojno letalo, ki se je spustilo na tla na obali.